

Documinte vechi

pentru istoria nationala Transsilvana.

Eroii romani si recunostintia data loro.

1365. 2. Febr.

Ludovicus . . . . . strenuo viro Balk filio Zaaz Moldavo, Wayvodae Maramarosiensi quod idem adhuc in terra Moldavana regi fideliter adhaeserit, ibique complura vulnera, amissis servitoribus suis, pro rege sustinendo terrasque proprias et jura ibidem relinquendo, regem in Hungariam secutus fuerit, ipsi Balk, et per eum Drag*) Dragomer, et Stephano fratribus uterinis possessionem Kunya vocatam, cum appertinentiis Jood, Boeskou Keetvisou, Moyze, Bors, Keetzzerste, in comitatu Marmaros existen: quo per infidelitatem, et notam Bogdan Wayvode, ejusque filiorum, qui terram Regis moldavanam occupantes, clandestine in contumeliam regis moliantur conservare ad se devolutas, solenni privilegio confert . . . . . Datum Buda IV. Nonas Februarii anno M. CCC. LXV.

Propria Comissio Domini Regis.

1409 18. Oct.

Nos Sigismundus Dei gratia Rex Hungarie, Dalmacie, Croacie, etc. Marchioque Brandenburgensis et Sacri Romani Imperii Vicarius generalis, et regi Bohemie Gubernator. Memorie commendantes tenore presentium significamus quibus expedit universis, quod nos consideratis fidelitatibus, et fidelium servitorum preclaris meritis Woyk filii Serbe aule nostre militis per ipsum nostre majestati locis

et temporibus oportunis, volentes sibi pro hujusmodi fidelibus obsequiis regali occurrere cum favore, ut deinceps ferventius in nostris expediendis animetur dulcedine regalis remunerationis pregestata, quandam possessionem nostram Regalem Hunyadvar vocatam in Comitatu albensi*) partium nostrarum Transsilvanarum habitam, simul cum ejusdem universis utilitatibus, ac quibuslibet pertinentiis, et fructuositatibus, videlicet terris arabilibus, cultis, et incultis, pratis, fenilibus, silvis, nemoribus, aquis, piscinis, aquarumque decursibus, et generaliter quibuslibet ejusdem utilitatum integritatibus, sub ipsarum veris metis, et antiquis limitibus certa nostra scientia, Prelatorumque et quocumque nominis vocabulo vocitatis ex Baronum nostrorum consilio, ac nose nostre Donationis titulo et omni eo jure, quo eadem ad nostram spectant collationem, memorato Woyk militi, et per eum Magas et Radol carnalibus, ac Radol patrueli fratribus, nec non Johanni filio suis, ipsorumque heredibus, et posteritatibus universis dedimus, donavimus, et contulimus, ymo damus, donamus, et conferimus jure perpetuo, et irrevocabiliter tenen: possiden: pariter et haben: salvo jure alieno, presentium testimonio literarum, quas, dum nobis in specie fuerint reportate, in formam nostri privilegii redigi faciemus. Datum in Visegrad in festo beati Luce evangeliste. anno Domini Millesimo quadringentesimo nono

L. S.
appressi

Originale in Archivo Camerae R. Budensi. Copia Authen: in Archivo Fisci Trannici.

Edidit Fejér C. D. T. X. vol. VIII. p. 492

„ „ „ „ T. XI. p. 32.

et extractus „ „ T. XI. p. 484. 485.

*) sic!

*) Ab hoc descendit familia Dragfi,
Ex Annal: Dipl. Jankovics T. I. p. 90.
Innuit Fejér c. D. T. IX. Vol. III. p. 469.

Nos Joannes de Hwnyad regni Hungarie gubernator etc: memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit Universis. quod cum nos superioribus temporibus, quorum jam sexta transfluxit annualis revolutio*) una cum ipso serenissimo condam Principe Wladislao Rege, Domino nostro grate memorie partes Rascie**) feliciter subintrantes, primitus statim ad Moravam victricis manu sevissimos Theweros fudissemus, et dein Bulgariam cum toto Domini Regis exercitu irruentes Nyssam civitatem capturi, ad aliud Morave latus oppositum, multis et continuis eorundem Thewerorum irruptionibus vexati, et remorati pervenissemus, ingens equitatus dictorum sevissimorum, duce nequissimo Zywanbeegho***) advolantium numerus nos ab aditu dicte Nysse civitatis, a qua unius, aut plus diei itinere tunc adhuc distabamus arcere voluisset, ecce familiaris astunc noster Ongor condam de Bayesd contempta tanti periculi magnitudine, una nobiscum ex consilio dicti condam Domini nostri Regis aliquot equitum milibus stipatus, tanta vi in densissimas numeroque ingenti prevalentes has Thewerorum thurmas involabat, ut ipsi Theweri perterriti, in miserabili fuga dedecerosam potius salutem, quam in ulteriori nobiscum conflictu victoriam experiri maluerint; Et dein cum nos post captam ipsam Nyssam civitatem, recte in itinere nostro Sophiam versus intenti, per adventum in latere nostro maximum Thewerorum exercitum a progrediendo detineremus, et fere ad Nyssam usque in campum quendam penes fluvium Moravam regredi cogereamus, ibique Deo sic volente secunda ad Moravam vice cum sevissimis Theweris maximum haberemus conflictum, prefatus Ongor telis et vulneribus confossus, vitam velut strenuus crucis Domini miles dimicando nostro in conspectu posuit, sicque victorie tunc nostre ad dictam civitatem habite non ultimam laudem cum sanguinis sui larga effusione reportavit. Hanc igitur antedicti condam Ongor de Bayesd in laudem et decus exercitus attunc nostri expertam, propriaque sue vite immolatione contestatam virtutem grata recolentes memoria. Et consideratis insuper fidelium servitorum, continuorumque obsequiorum

*) Ergo a^o 1443. acciderunt ea quae hic memorantur.

**) hodie Servia.

***) Zsiván-Bég.

meritis, que Nicula filius prefati condam Ongor de Bayesd lateri nostro adherens huic regno Hungarie cujus gubernationem suscepimus, ac nobis quoque prestitit, et prestat de presenti etiam, eidem igitur Nikulao ejusque posteris universis Keneziatum possessionis Olachalis Bayesd partium dicti regni Hungarie transsylvanarum, cum omnibus pertinentiis, usibus, et emolumentis ab antiquo usuat, et ad eundem keneziatum spectantibus, ac pertinere debentibus, auctoritate nostre gubernationis dedimus, donavimus, et contulimus, imo damus, donamus, et conferimus jure perpetuo et irrevocabiliter possiden: tenen: pariter et haben: salvo jure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Hwnyad ipso die festi beati Joannis ante portam latinam. Anno Domini MCCCC quadrimo nono.

L. S.

Ex copia cujus fini hoc habentur adscripta „Ezen nevezetes kenezialis magábol ex originali irtam le Devan Augustus, 17. 1786.

Balia Samuel m. p.

Hanc copiam possidet D. Francis: Kenderesi de Felsőszállás-Pataka.

UNELE IDEI

dupa Frundiarirea Brosiureloru „Reuniunei“
dintr'o scrisóre a unui omu mare.

Frate! Am receptu cartile despre Reuniunea Romaneloru, legu cu multa placere si cu catu inaintezu legundule cu atatu amiru mai multu Reuniunea. — Aurora de epoca noua in Istoria culturei nóstre, care au resaritu dein noptea cea infricosiata a despotismului de o mie de ani ca sa anunti dile de bucuria celoru perasiti —! monumentu veneraveru de amore fratiesca martiriloru carii te au meritatu prin amore, si Reuniunei care te au inaliatu dein amore! aleantia santa de mame a celoru fora de mama, care te ai nascutu dein ruinele resbelului nimitoriu cum se nasce fenicea dein cenusi'a sa! te salutu si acum cu acea bucuria care o am sentitu candu am auditu mai antei de urdirea sa, si' ti urezu ca sa cresci ca cedru dein Livanu, si se te latiesci pana unde se intinde car'a nostra Patria, ca sa poti cuprinde odata in bracele tale materne pe toti orfanii ei.

Te salutu si te amiru, ca cine ar fi crediutu numa cu orecati ani mai nainte, ca vomu vedé vrodата unu institutu ca acesta in tiera nostra, si éca ca acum lu vedemu, si ne bucuramu, ca de si este anca pomu tineru, au începutu totusi a produce fructuri si mai multe va produce. Cati orfani s'au ajutoratu numai pana acum! si numerulu loru va merge crescundu cu catu va inainta tempulu mai multu si generositatea Romaniloru, si puterile Reuniunei; ma decatu tóte folosele cele trecatorie care se voru reversá dein acestu institutu mai maretiu este spiritutu Reuniunei; uitate frate, si sa ne bucuramu impreuna cum puşera in miscare pe totu Romanulu adevratu orecate femei indemnate de spiritu angerescu, si aprinse de amóre ceresca; cum sciura uni la unu cugetu atate animi generose, care cercau altariulu, pe care sa 'si depuna sacrificiulu amorei fratiesci si nu lu aflau, anca nu erá redicatu, ma, cace lu inaltia Reuniunea, plecara îndata Episcopii cu preotimea si cu Credintiosii ca sa' si duca fiacare sarificiulu dupa putintia si salu puna pe acesta altariu sacru nationalu. Imi salta anim'a de bucuria candu legu numele binefactoriloru, si corespondintile Romaniloru de pre la Bai'a mare, Bucovin'a, Aradu, Temisior'a, Pesta s. a. si totu mai multu me intarescu in credintia, ca veghiaza intru adeveru pretutinde unu angeru apertoriu preste adorat'a nostra inaintare. —

Frumosu lucru, ca Reuniunea n'a vrutu sa scia de deferintia de confesiune la intemeierea institutului, acést'a face cea mai mare onore intemeietóriceloru, si le inaltia preste prejudeciele tempului nostru la culmea gloriei celei adeverate, si publicului anca va folosi mai multu decatu intreprinderile particulari, care se restringu intre marginile unei confesuni strinse c'a anemele dein care purcedu; numai Reuniunea au sciutu personifica spiritulu care iau insufletitu pe Romani in 1848, pentru aceea ea este monumentulu celu mai demnu de memori'a aceloru suflete gloriose, care s'au ostitu si au muritu pentru tronul, patria si libertate, si totodata este si esemplu, ce e dreptu, umilitoriu pentru contimpuranii nostrii carii nu se potu insoci la scopu comunu pentru confesiune, si alte cause de aceste; ma de alta parte e plinu de invetiatura si de sperantie imbucuratore pentru cei viitori, pentruca arata, ca pe langa tota diferinti'a releguniaria este cu putintia a se insoci la scopuri comuni, si acést'a insemneza forte multu, ca nu va

mai puté dice nimene: nu ne putemu insoti, ca e'ca ce este intre noi! „pentruca si orfanulu de patru ani anca le ar respunde si le ar dice: ca cum s'au insocitu cele Romane dein Brasovu ca se ne ajute pe noi, ne uitanduse care de ce confesiune ne tienemu, si cum iau unitu la acestu scopu pe toti Romanii induratori, voi de ce sa nu ve puteti insoci?“

Dupa ce voiu petrece cu leptu'ra amendoe cartile, ti voiu scrie mai multe, acum ti am scrisu numai cemi a inspiratu impresiunea acestui piu institutu, care nu numai va adaposti orfanii suptu acoperementulu seu, ma ca monumentu neperitoriu va glorifica in tote tempurile, parintesc'a aprobare a inaltului Gubernu, atatu virtutea martiriloru nationali, catu si inaltimea spiritului marinimoseloru sale Urditorie, si cu laude meritate va predica la viitorime bunatatea tuturoru generosiloru carii voru sacrifica fatice si avere pentru sustienerea si inflori ea lui!

КАРЪЛ-БОЙ.

Новелъ ромънеаскъ.
(Канетъ.)

— Чине дар ешти тъ?

— Че' дѣ насъ дакъ'с фрѣмоасе.

— Фрѣмоасъ! ох аша; фрѣмоасъ дѣпъ кѣмѣ пѣтаи дѣ чер; дѣсѣ тѣ пѣ веі мѣри; кѣчѣ виада та е виада теа, ши дакъ веі мѣри, воіѣ мѣри ши еѣ ши воіѣ властѣта мѣринд не кѣшнѣторіѣл мордѣе тале. —

— Кѣн ел се' дѣинтеазъ! дѣтр'ѣн минѣт ел ва фѣ апроапе де ноі, азѣи тѣ? азѣи тѣ?

Пѣнѣл негрѣ с'апропіа дѣ фантѣ кѣ о репѣдѣне неспѣсѣ. Ел лѣасе форма зѣвѣ кар дѣ формѣ де тѣри; роателе лѣі версаѣ флакрѣі, ши де амендовѣ латѣриле дѣинанте ши дѣинапоі скинтеіа треі сѣте де лѣнчѣ ши треі сѣте де коасе. Треізечѣ де фантоте дѣналте десѣл ши дѣвескѣте дѣ аль, кѣ окѣі плѣні де сѣпѣе ши кѣ палощѣл дѣ мѣпъ, се дѣнѣ сѣтеде дѣ нічоаре не дѣспѣрдѣтѣри ши кѣпѣ дѣ хорѣ кѣ зѣ глас ковітор ачѣасѣтѣ інферналѣ кѣпѣаре. —

„Пѣшѣнтѣл ера Eden, омѣл аз фѣкѣт дѣн ел іадѣ ши чел маі овѣліт дѣн demonі ва фѣ тот деазпа зѣ дѣцѣр лѣкѣгъ ом,

„Пѣшѣнтѣл ера ал тѣтѣрор, кѣдѣва ши лѣл дѣсѣшѣт; кѣчѣ омѣлесте зѣ монстрѣ карѣ воеште тоате пентрѣ дѣнѣсѣл. Дѣн Ead! дѣн Ead! аколо есте порочѣреа, тодѣ demonіи іадѣ парте.

„Пътънтъ ера ливер, deaseminea ши отъла; ла'в
фѣкът склав ши отъла аѣ фѣкът шеръ не от; зпъла
кѣчї отъла есте зп монстръ че нъ воеште шиеш асѣ-
minea. Дн Инферн! дн инферн! аколо есте поро-
чїреа, аколо тодї demonїї сѣнт de aseminea.

„Виаца воастръ есте тоартеа, пѣтѣнтъла вос-
пфернъла. Ловїдї тїранїлор! рїдедї скла-
вилор! чел маї овїлїт дїн demonїї нъ ва рѣвнї нїчї
очїреа воастръ. Дн Инферн! дн Инферн!
аколо есте асѣзї виаца, аколо есте асѣзї Edenъла.

„Пѣтѣнтъ ера Eden, отъла лаѣ фѣкът Инферн
чел маї овїлїт дїн demonїї ва фї пѣрѣреа зп днѣр
лѣпгъ от? —

Ох! Виаца! Виаца! Стрїгъ некзпоскѣта, Осе-
вїтоф їатъ каръла! дн кзпошїтї тѣ?

— Нъ, днсъ тѣ тем.

— Че! нъ кзпошїтї не Каръла-вої?

— Ах! стрїгъ коптеле.

— Штїї че! е есте че аѣ сѣърѣшат ши мїе-
тѣгї не компнатрїодїї тѣї, ши асѣ датъ . . .

— Асѣ датъ?

— Асѣлатъ!

Шї зп глас таре ши ковїтор се азде зїкѣнд:
чїнїї аколо?

— Фїїка мѣнтелѣї Рѣвїа, рѣспѣнде тремъ-
рѣнд некзпоскѣта.

Шї тот ачелашї глас, зп мїнѣт зної стрїгъ
маї таре:

— Извешїтї сѣѣ врїшїтї?

Некзпоскѣта преѣтетъ, апої de odatъ кз зп
глас пѣтернїк:

— Извек!

— Ана дар, рѣспѣнесъ гласъла карълаї, тѣ даї
днпїлїг соартадї, орї, фїїка мѣнтелѣї Рѣвїа!!

De odatъ зп дїпѣт сѣшїетор їзвѣнеште
дн аер. Осевїтоф каде лешїнат дн мїзлокъла фла-
кѣрїлор, Каръла трекѣсъ. Кѣндеа се треzi нъ маї възъ
пїтїкѣ, нїчї трѣсѣра, нїчї Карълавої, нїчї не їзвїта
лѣї, днсъ нѣтаї ла orїзонъ о славъ лѣкоаре че пѣл-
пѣїа ка кзт ар фї гата de а се стїнѣе, асаргъ
аколо, ши неvezънд de кѣт кѣдїва пѣсторї чашї
днкѣлзїаѣ мѣнїле дн дївѣла зпвї фок дїн вреас-
кѣрї вскате, ваї! ваї! лѣ стрїгъ ел, de о сѣтъ de орї
ваї! Ел нъ авъ пѣтере de а зїче маї мѣлат. гласъла
ї се рѣгъшеште, цѣлѣнкїле се днкопвоае, се по-
тїкнеште ши каде.

Adoazi ла зече оаре de dїmїneацѣ, доба вѣтеа
дн тоате полїтїеї. —

Франдезїї днвѣлїдїї сѣнт отѣт пїерѣзѣсѣрѣ днпѣ.
рѣдїа лѣтеї че о кѣштїгасѣрѣ кз арта, кѣдї-ва дїplo-
мадї агопїсїсѣрѣ кз зп кондеїѣ de гѣнскѣ о Про-
вїндїе че нъ кѣтеза сѣ оїеа кз артеле о торзѣ
се стїнѣ ла канделабръла de ла Радъ-Негръ. Зп
арендар тїкълос їскѣлїсѣ актѣла de benzare а вѣзп-
рїлор стѣпнѣї лѣї. Ел аѣ фост вѣндѣт тотъла пѣлѣ
ши стема, ши кзт пѣрѣторїзла аѣ порончїт сѣ се сапе
дн D. I. E. H. зп дндоїт M. тѣршгѣвїа зпїтѣ кз
benzarea

Треї зїле дѣне ачѣеа зп воер стрїеїн се дн-
портмѣнтѣ фѣрѣ de помпѣ ла Мїтрополие.

Вала тѣкѣ, лакрїмї арзѣтоаре зѣвѣла дн окїї еї,
каїде, лї зїсѣ еа, вїжелїа аѣ трекѣтѣсѣ плѣкѣт!

Дѣпѣкѣт ва тїмп de ла ачѣаста, ла Констан-
тїнополе, канъла лѣї Мѣрѣзї кедеа сѣнт фѣрестеле
сараїлѣї; московїдїї днтїнѣсѣрѣ марѣїнеле лор пѣлѣ
ла Прѣт. De ла ачѣа епохѣ фїїка мѣнтелѣї Рѣ-
вїа нъ саз маї арѣтар. Еаї тоаргѣ: Беса.

Мадї днѣлѣс Ромѣнїлор, лѣадї сама ши пѣ-
зїдївѣ фоарте вїне, кѣчї ваї de вої!!! —

Iamїї

Дншпѣртѣшїгѣ de Теофїл.

ЛЪКРІМІОАРЕ.

Мѣлте флорї лѣческѣ дн лѣте,
Мѣлте флорї мїросїтѣре,
Дар ка вої, мїчї лѣкрїмїоаре
Наре'н лѣте нїчї о флѣре
Мїрос дѣлѣе, дѣлѣе нѣте.

Вої сѣптедїї лакрїмї de днѣрї
Не пѣтѣнт дїн чер пїкате,
Кѣнд прїн стеле лѣгѣпате
Алор сѣфлѣте кѣрате
Сворѣ вѣрсѣнд дѣїоасе пѣлѣдѣрї.

Сѣптедїї фраѣеде ши алѣе,
Ка їзвїта вїеїдїї меле
Кз вої, скзїтне стрѣгѣреле,
Алѣ тѣргѣрїгѣреле.
Прїтѣвара'шї фаче салѣе.

Дар deodatъ вѣпѣла рече
Фѣрѣ време вѣ косѣлѣте!
Асѣфел соарта крѣнт рѣнеште
Тот че'н лѣте не зѣтвеште.
Флоареа пїере, виаца трече!